

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.D. Iacobi Marchantii Vitis Florigera

Marchantius, Jacobus

Coloniae Agrippinae, 1661

Sect. 1. Alma Redemptoris Mater.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56381](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56381)

QVADRIGA MARIÆ AVGVSTÆ. TRACTATVS II. PIE ELYCIDANS ANTIPHONAM MARIANÆ Laudis, que cantatur ab Adventu usq; ad Purificationem.

INTRODVCTIO.

Antiphona incipit ALMA REDEMPTORIS MATER, Veru constat Hexametris, & pie rememorat Mysterium Incarnationis & Nativitatis Domini ex Maria semper Virgine. Quis eius Auctor sit, non ita certum est. Plerique tamen eam adscribunt B. Hermanno Contracto, sicut & Antiphonam Salve Regina, & Hymnum Ave maria Stella, vt dixi in Proemio illius Hymni. Quam devotus fuerit ipse Beatissime Virgini, quam æque doctrinæ & pietatis, petrem cõstitus accepit, hic non repero; ibi namque sufficienter offensum fuit. Ad elucidationem breuem & piam procedo & vestigio; Tu fac, ô Mater Sapientia, vt pienter & sapienter aliquid in tui Nominis gloriam edisseram.

be revelata; vt agnosceris & honoreris in terris, que solum agnita eras antea in Coelis, vt & sic à Solis ortu usque ad occum veri Regis generatio corrumparet.

Denique Alma Mater ab alendo dicta, idem est quod fecunda, & altice virtute prædita. Hæc est propriissima significatio. Hoc vero epithetum antiqui Terræ specialiter convenire dixerunt, ita vt Terra quæ fugibus suis homines alit, tamquam Dea sic reputata ab eis, & vocata ALMA CERES; & erindæ ad Matres prole fecundas, quæ eas alunt copiosè & splendide, vox ista translata est ALMA MATER. De hæc copiosius dissent Magister de proprietatibus rerum, vbi sic ait: Antiqui Gentiles considerando fecunditatem terræ, eam pro Dea adorantes, talem ei imaginem fecerunt. Erat magna imago femina, quæ MATER ALMA nuncupabatur, gremio habens Coronam in capite; supra curru positæ erat, & ea ei subiiciebantur Leones: in vna manu portabat clavum, in alia cymbalum: Huius aurigæ vibratos gestabant gladios: Galli Matronam in curru sedentem sequebantur. Hanc imaginem sic applicat Terra ibidem Magister. Terra Mater fuit dicta, quod multa pariat, & omnibus mortalibus cibum generet. Dicitur etiã Mater Alma, & quod aliat elementa, vt dicit Isidorus. Coronam gestat in capite, quia multa civitatibus inspicitur. In curru retro vehitur & sedet, quia cum omnia elementa moueatur, ipsa sola immobis manet, scilicet secundum se totam. Leones ei subiiciuntur, quia nullum est genus ita feroc, quin per mortem terræ subiciatur. Clavum manu gestat, quia hyeme clauditur, & æstate fructus producendo aperitur. Manu etiã portat cymbalum, quæ terramentorum strepites in colenda agri significatur. Eius aurigæ gladios portant, quia pro terra acquirenda, vel descendenda sæpe bella geruntur. Galli eã sequuntur, quia omnes aves & volatilia eius indigent nutrimento.

Hanc potèd Terræ imaginem sic applicat Maria Inconceptus in Psal. 66. Ipsa est velut fertili Terra, & fecunda Mater, quia non solum Mater Dei est, & hominis, sed & omni gratia & virtute. Mater gratia, Mater misericordia, Mater pulchra dilectionis, & agnitionis, & sanctæ spei. Coronam gestat in capite, quia eius mens omni decorata fuit virtute. Duodecim stellis in Apoc. coronata exhibetur, in quibus 12. eximia privilegia commendantur, quatuor corpori, quatuor animæ, quatuor virtutibus communia. Quod corpus intacta concepit, illa permansit, incontaminata lactavit, & mortu soluto debito sine dolore, mox surrexit. Quantum ad animam, totidem stellis coronatur, que sunt fidei magnitudo, verberum, que dicebantur, conseruatio, ex passione Filij gladij doloris transuerberatio, compassio, merorum & intercessio. Quantum ad corpus ex anima & corpore compositum: totidem stella fuit coronata: quia in vitæ ro maria sanctificatione fuit præuentæ ab Angelo fuit salutata, in omni scientia & virtute fuit decorata, in anima & corpore super Choros Angelicæ est exaltata.

SECT. I. ALMA REDEMPTORIS MATER.

Vox Alma varia significat. Nomen Alma quandoq; idem significat apud Latini sermonis gnatos, quod Illustris & Clara: hoc sensu dicitur apud Donatum & Virgilium lux alma, dies almus:

Præterea, si nona diem mortalibus almus Aurora extulerit.

Hoc sensu in Virginem Deiparam convenire per excellentiam, neco ambigere potest, qui attendent illud S. Amb. Quid splendidius ea quam splendor elegit: Illustris sane & clarissima, siue generis & stemmatis regij claritudinem, siue virtutum profapiam & speciem promicantem, siue vitam inelyram cunctas Ecclesiæ illustantem, siue gloriam toto Orbe rutilantem consideremus. Postumus ergo in hoc sensu merito illi inclamare: O Mater alma, ô Mater sancta & pulchra, ô Mater illustris & præclara!

Vitæ Alma apud Hebræos, siue cum adspiratione Haalma, idem est quod Abscondita. Hoc sensu etiam in Virginem Deiparam quadrat quam maximè & excellentissimè; quia hæc est Mater abscondita, in qua magnus pietatis Mysterium à sæculis absconditum peractum est in abscondito, solo scilicet conficio Angelo, & Deo, qui idco vocatur Deus absconditus, Deus Israel Saluator, absconditus in carne, absconditus in vtero Mariæ, absconditus in Arca Virginali firmisimè obsignata Ergo & hic dicere possumus, ô Mater alma! O Mater abscondita! O Mater hominibus incognita! O Mater in conclau oblerata & abscondita! sed tamen Deo & Angelo nota, & tandem toto Or-

Hanc potèd Terræ imaginem sic applicat Maria Inconceptus in Psal. 66. Ipsa est velut fertili Terra, & fecunda Mater, quia non solum Mater Dei est, & hominis, sed & omni gratia & virtute. Mater gratia, Mater misericordia, Mater pulchra dilectionis, & agnitionis, & sanctæ spei. Coronam gestat in capite, quia eius mens omni decorata fuit virtute. Duodecim stellis in Apoc. coronata exhibetur, in quibus 12. eximia privilegia commendantur, quatuor corpori, quatuor animæ, quatuor virtutibus communia. Quod corpus intacta concepit, illa permansit, incontaminata lactavit, & mortu soluto debito sine dolore, mox surrexit. Quantum ad animam, totidem stellis coronatur, que sunt fidei magnitudo, verberum, que dicebantur, conseruatio, ex passione Filij gladij doloris transuerberatio, compassio, merorum & intercessio. Quantum ad corpus ex anima & corpore compositum: totidem stella fuit coronata: quia in vitæ ro maria sanctificatione fuit præuentæ ab Angelo fuit salutata, in omni scientia & virtute fuit decorata, in anima & corpore super Choros Angelicæ est exaltata.

Prolequitur, & vitæus prædictam terræ imaginem

gnaem

Isa. 25.

3

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

gnaem

ginem Mariæ applicans, sic dicit: *Imago terra super curvum erat posita, quia B. Maria ad adherendum thronum assumpta, iuxta Filium est collocata.* Huic Leonis subijciuntur, quia omnes Demones eius imperio subduntur. In manu gestat Clavam, quia Passio per Eam crucis est clavis, sed per Mariam patefacta. In alia manu portat Cymbalum, quo omnes excitat ad Dei laudes. *Auriga eius vibrat gladius, quia eius deo: exemplo ipsius proprium uacuant corpus, omnia in eo cidentis vitia.* Ado ego, quia mulier eam circumdant cum gladio Verbi Dei, ut eius tueantur honorem contra infideles & hereticos: simile illi, de quibus dicitur alibi: *Sexaginta sortes ambuum lectulum Salomon, omnes ad bella doctissimi.* Denique Galli ipsam sequuntur, quia Prædicatores per Gallos figurati ipsam subsequuntur, semper in prædicationibus eius invocationem præmittentes.

Caen. 3.

Isa. 45.

Isa. 4.

Psal. 84.

Psal. 66.

Gen. 1.

B. Virgo

secunda

Mater

duplici

titulo.

I.

Quia est

Mater

Redem-

ptoris.

dicebat miro suavitate & amoris affectu eius singula membra, meditatione pijsissima nobis sanctimitanda. 1. Benedicebat eius finem & viscera calis capiosa, quæ notem mensibus omem in se calimagnitudinem, Deum ipsum immensum, conclusissent. 2. Benedicebat illud cor virginicum, quod fide admirabili supra omnem Angelicum captum fidei nostræ mysteria sublimissima conceperat, & velut Sanctuarium sanctissimum in se concluserat. 3. Benedicebat castissima vbera, quibus lactatus fuerat à Matre sua alma, & de cælo secunda, is qui omnes alit etiam cælestis. 4. Benedicebat manus sacratissimas, quæ sacros illum exierunt, qui cælum lumine circumdat velut vestimentum. 5. Benedicebat brachia illa amabilia, quæ portabant illum, qui tribus digitis appendit nolem terræ. 6. Benedicebat pectus illud dilectissimum, in quo quiescebat ille qui est requies Beatorum, & Paradisi delicia. 7. Benedicebat os illud diuinis precibus tam crebro appressum, quibus spiritus lupet mel dulcis exultabat in cor Matris. In his omnibus benedicens & congratulans Mariæ, cum Angelica Salutatione ad singula membra, soluebat in lachrymas pietatis, memor suavitatis, quam in his omnibus perciperat Alma Mater Redemptoris. Ex hac externa consuetudine ad internam sanctitatem Mariæ contemplandam ferretur, quæ in his mysticis mirè elicitur. Admirabatur & benedicebat altissimam eius fidem & spem, ardentem charitatem, profundam humilitatem, immaculatam puritatem, modestam certantiam, & cætera virtutum luminibus confusantia, quasi in Paradiso Sanctissimæ Trinitatis electo Concludebat hæc oratione suavissima: *IESU suavitissime, dignare me matrem & tuam Matrem, super omne speciosam ore laudare, corde admirari, imitatione sequi.* Quam gratum id fuerit Virgini obsequium ex eo patuit, quod ei Virgo intelligentiam sacre Scripturæ, & mysteriorum eius specialiter impetravit, & linguam eius alias tardam & balbum ad concionandum discretè præparavit. Quare maximum fecit fructum, cum in Polonia, tum in Germania, in conversione animarum, focus Sancti Hyacinthi. De eo etiam fertur, quod cum affiduis foret in meditatione Passionis, & illud cum lachrymis crebro repereret: *Adoram te Christe, & benedicimus tibi, quia per Crucem tuam redemisti mundum, Christum dic quodam ei apparuisse, & singulis admodum vultibus guttas Sanguinis ex singulis ori eius infudit. Poterat ergo citere ipse idem quod August. *Hinc lacrimæ ab ubere, hinc pascor à vulnere.**

Iteque B. Maria Mater alma est, quia est Terra illa fecunda, de qua frequenter Prophetæ prædixerunt, Terra scilicet illa de qua Haies orat: *Rorate Cæli desuper, aperiatur Terra, & germinet Salvatorum.* Et rursus alibi: *In illa die erit germen Domini in magnificencia, & gloria, & fructus terra sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israel.* Ipsa est Terra illa, de qua Rex & Propheta canit conformiter Ihsa: *Etenim Dominus dabit benignitatem, & Terra nostra dabit fructum suum.* Et iterum alibi: *Constituentur tibi populo Deus, constituentur tibi populi omnes, Terra dedit fructum suum; Fructum scilicet expectatum tam diu, fructum toti terræ iustitient, fructum etiam cælo gloriosum. Procul ergo fictitia Dea terræ Alma Ceres: Tu, ô MARIA, Diua es terra; Tu nostra ab omnibus colenda Ceres; Tu Alma Mater es, quæ fructum protulisti terris cælisque optatissimum & omnibus necessarium.*

Audiamus & de hac re S. Bernardum de Maria dilectentem: *Hæc est Terra, de qua scriptum est: Terram non operabatur quisquam, sed irrigabatur à Fonte ascendente de Paradiso. Terra quippe hæc non accepit operationem humanam, ut conciperetur in ea Filius Dei, si aqua Spiritus sancti irrigata fuit. Ita enim legitur, Spiritus sanctus superueniet in te. Rursus de hac Terra scriptum est: *Aperiatur Terra, & germinet Salvator.* Aperta quippe fuit per fidem credentis, & obediens Angelo, germinavit, vitam salutarem, & Salvatorem nostrum æternæ vitæ præmia largientem.*

Neque verò Deipara. Maria vnica ratione Alma, sive fecunda Mater appellatur, sed duplici. Nam primò quidem Alma & fecunda Mater est propter Redemptorem, quem genuit, lactavit, educavit, qui millesis filijs melior est, et si solus esset; id eoque vel propter ipsum meum Alma genitrix, nutrix, alitrix dici debet inter omnes. Propterea dixit Poëta Christo: *Nec Genitrix tua fecundior vlla parentum, Tot bona per partum, quæ dedit vna suum.* Consideras B. Hermannus O. i. Sancti Domini hanc fecunditatem beatam, propter quam Maria vocatur hic *Alma Redemptoris Mater*, benedicebat miro suavitate & amoris affectu eius singula membra, meditatione pijsissima nobis sanctimitanda. 1. Benedicebat eius finem & viscera calis capiosa, quæ notem mensibus omem in se calimagnitudinem, Deum ipsum immensum, conclusissent. 2. Benedicebat illud cor virginicum, quod fide admirabili supra omnem Angelicum captum fidei nostræ mysteria sublimissima conceperat, & velut Sanctuarium sanctissimum in se concluserat. 3. Benedicebat castissima vbera, quibus lactatus fuerat à Matre sua alma, & de cælo secunda, is qui omnes alit etiam cælestis. 4. Benedicebat manus sacratissimas, quæ sacros illum exierunt, qui cælum lumine circumdat velut vestimentum. 5. Benedicebat brachia illa amabilia, quæ portabant illum, qui tribus digitis appendit nolem terræ. 6. Benedicebat pectus illud dilectissimum, in quo quiescebat ille qui est requies Beatorum, & Paradisi delicia. 7. Benedicebat os illud diuinis precibus tam crebro appressum, quibus spiritus lupet mel dulcis exultabat in cor Matris. In his omnibus benedicens & congratulans Mariæ, cum Angelica Salutatione ad singula membra, soluebat in lachrymas pietatis, memor suavitatis, quam in his omnibus perciperat Alma Mater Redemptoris. Ex hac externa consuetudine ad internam sanctitatem Mariæ contemplandam ferretur, quæ in his mysticis mirè elicitur. Admirabatur & benedicebat altissimam eius fidem & spem, ardentem charitatem, profundam humilitatem, immaculatam puritatem, modestam certantiam, & cætera virtutum luminibus confusantia, quasi in Paradiso Sanctissimæ Trinitatis electo Concludebat hæc oratione suavissima: *IESU suavitissime, dignare me matrem & tuam Matrem, super omne speciosam ore laudare, corde admirari, imitatione sequi.* Quam gratum id fuerit Virgini obsequium ex eo patuit, quod ei Virgo intelligentiam sacre Scripturæ, & mysteriorum eius specialiter impetravit, & linguam eius alias tardam & balbum ad concionandum discretè præparavit. Quare maximum fecit fructum, cum in Polonia, tum in Germania, in conversione animarum, focus Sancti Hyacinthi. De eo etiam fertur, quod cum affiduis foret in meditatione Passionis, & illud cum lachrymis crebro repereret: *Adoram te Christe, & benedicimus tibi, quia per Crucem tuam redemisti mundum, Christum dic quodam ei apparuisse, & singulis admodum vultibus guttas Sanguinis ex singulis ori eius infudit. Poterat ergo citere ipse idem quod August. *Hinc lacrimæ ab ubere, hinc pascor à vulnere.**

Secundò, Maria dicitur *Alma & fecunda Mater*, quia non solum Redemptoris, sed & redemptorum & electorum est Mater, non enim solum genuit corpus & membra Redemptoris vera & naturalia, sed etiam genuit corpus eius mysticum, & membra mystica, ad quæ spectant omnes electi. Non solum genuit fructum Dei naturalem, sed & in ipso & cum

MANUSCRIPT

cum ipso omnes filios Dei adoptivos. O mita fecunditatem propter quam de Maria possumus exclamare cum Propheta Numquid terra parvuriet in die una, aut parvuriet gens simul, Si peperit filios suos Maria scilicet Sionis filia simul omnes electos peperisse censenda est, dum Christum peperit. Genes in eius utero continebatur, in illo, & cum illo, tamquam electorum capite, generandi.

Propterea Christus dicitur *Primogenitus Matris*? Peperit Filium suum Primogenitum, ait Lucas Evangelista Vocatur & idem *Primogenitus in multis Fratribus*: ab Apostolo.

Audi qui hac de re Maria quondam dixerit S. Gertrudi. Quondam die cum audiret illud in Missa cani, *Primogenitus Virginis Matris*, consideratio horum verborum in mente, cogitabat intra se convenientius dici *Unigenitus Virginis Matris*, quod nullum alium genuerit præter illum de Spiritu sancto conceptum. Cumque in hac consideratione hæretet, affuit ei Beata Virgo blandâ voce respondens: *Nequaquam Unigenitus, sed Primogenitus dulcissimus Jesus meus, quem primum clauso utero precreavi, & post ipsum, immo per ipsum, omnes ipsi in fratres, mihi in filios maternæ charitatis visceribus aoptando generavi.* Hæc Maria. Propterea igitur Mater Christi, sed & omnium filiorum Dei, honorifice nominatur: & exinde felicitas eius agnoscitur, propter quam Alma Mater nuncupatur, quia & hos genuit & generat, & alit & portat in brachijs, & protegit & amat, immo & adhuc parit, ut eos perfectè tandem generet, & reddat æternitatis beatæ, & perducatur ad mensuram ætatis perfectum, ut loquitur Apostolus.

Ephes. 4. *nituitatis Christi, quando occurreremus ei in virtutum perfectum, ut loquitur Apostolus.*

SECT. II QVÆ PERVIA CÆLI PORTA MARES, ET STELLA MARIS

Vide Opus. no. s. r. n. su. per Ave Maris Stella. 2. Opus. B. Virgo quomodo pervia porta.

Hic Titulus frequenter tribuitur MARIS, ut visum est in alijs Canticis, Hymnis, Antiphonis a nobis latius elucidatis. Vnde modò vocatur *Ianua Cæli* in Litanijs Lauretanis, modò *Felix Cæli Porta* in Hymno *Ave Maris Stella*, modò *Porta lucis fulgidæ*, modò *Regis alti Ianua* in Hymno *O gloriosa Domina*, iterum *Porta ex qua mundo lux est orta*, in Antiphona *Ave Regina Cælorum*. Nihil ergo hic vitiosum interpretationis addendum, sed recolendam ex dictis piâ & memori mente, quam multis Titulis Maria Cæli pervia Porta nuncupetur, per quam Cælorum Rex ad nos venit, immo & cælestia omnia bona; per quam etiam & nos in Cælum regredimur, & ad sancta Sanctorum intramus. Hæc est *Olivum* ex *Olive* confectum, per quod nobis illic accessus. *Olive* symbolum misericordie est, per quam ipsa nobis aditum facit in Cælum. Atque idè hæc iterum est *Ianua*, sicut in Fenestra. Atque per quam regreditur *Columba* Nôc cum ramo *olive* a diluvijsani secuta, anima

scilicet candida, quæ sæpè in Canticis designatur nomine *Columba*. S. Carolus Borromæus ordinabat ut in singulis Templis in Porta exteriori Imago Virginis collocaretur, ad designandum ipsam esse *Portam Cæli*. Si Maria *Ægyptiaca* conversionem suam auspiciata est per intuitum Imaginis Beatae Mariae Virginis, in Porta Templi Hierosolymitani collocata. Imago illa fuit illi *Porta Cæli*.

Quantum ad Titulum istum *Stella Maris*, etiam & illum sæpè explicavimus in prædictis Canticis & Hymnis; idè vèrò frequentissimè *Maria* attribuitur, quia nomen *MARIA* idem significat quod *Maris Domina*, ut plerique ex Hebræo deducunt. *Mare* elementum est ferum exuadans, & multos perdens: elementum amarum, turbidum, varium & inconstans, idèquè à nonnullis stultitiæ accusatum. Hinc refert Antonius Gevara in suis Epistolis de quodam Fabato Consule Rhegensi in Sicilia, quod numquam è civitate illa intra septuaginta annos voluisset transmittere *Melliam*, quæ tamen in portu Siciliæ trans mare sita est, non plusquam novem milliaribus distans. Dicebat enim *Navam stultam esse*, cum semper se moveat. *Navam stultam esse*, quod numquam in eodem maneat proposito, nunc hoc, nunc illud velit. *Mare stultum esse*, quia semper inquietum. Ventum quoque stultum esse, quia in dies & horas mutatur. Cum ergo vnum stultum (inquit ipse) fingam in terra, quare quatuor stultis credam me in mari? Hæc ille, an insipienter & timidè, an sapienter & providè, iudicet qui voluerit.

Dicamus nos, hoc sæculum in quo agimus, simile esse mari procelloso, turbido, tenebroso, amaro, sereno, inquieto: quod modò suos cultores ad sidera tollit, mox ad tartara devolvit. *Elevans altissime*, ait Rex Propheta. Erit iterum: *Ascendant visque ad Cælos, descendunt visque ad abyssos, omnis sapientia eorum devorata est*, ait de Receptoribus navis in hoc mari. Quatuor ibi stultos est repetere mirè agitato & inquieto. An non *Mundus ipse* inquietus est ut *Mare*, & suo continuo motu, modò hoc perdit, modò illos? An non *Navis* corporis nostri in continua & inquietâ navigatione est? Modò bene ei est, modò male; modò friget, modò calet; modò plena est, modò vomit. An non *Ventus* quo ferimur modò prosper est, modò adversus est, quasi stultus & vanus? Deinde homo ipse *Nauta* est varius & inconstans, qui modò hoc vult, modò aliud vult; modò iubet vela suspendi, modò contrahi; mox suspendet, paulò post autem despondet. Quid his omnibus inconstantijs? Quandoquidem ergo de hoc mari verum sit istud:

Rektor in incerto est nec quid fugiarve, petarve Invenit, ambiguus avæ suspente malis. Ovid. Convertendi sunt oculi ad *Dominam & Stellam maris*, ut co-nspiciat tamentes fluctus, ut lucem in fenestra. Atque per quam regreditur *Columba* Nôc cum ramo *olive* a diluvijsani secuta, anima sitet per invia ut pericula & lyres inducet, ut re- sciendam.

B. V. Stell. la Maris.

Mare stultum vocatum.

Mundus est mare turbidum Psal. 107. Psal. 100.

In mundo quatuor stulti.

Ovid.

B. Virgo veluti stella respicienda.

